

Etická výchova

Pracovní listy pro 3. ročník základních škol

Jarmila Plachá

Ivana Koutská

Ilustrovala: Kateřina Skořepová

V rámci projektu CZ.1.07/1.1.00/26.0114 „Etická výchova a učebnice“

Vytvořilo Etické fórum ČR, o. s., ve spolupráci s Národním institutem pro další vzdělávání.

Tento materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

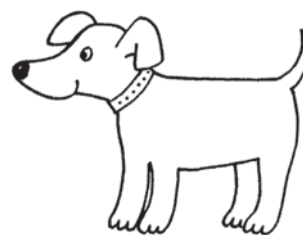
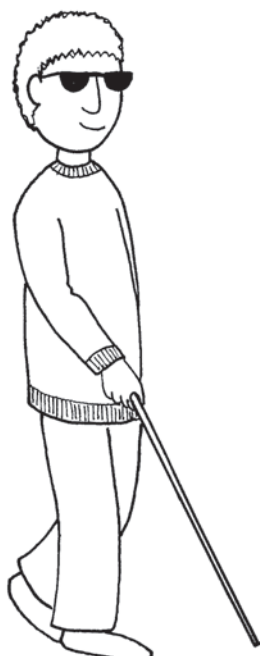
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

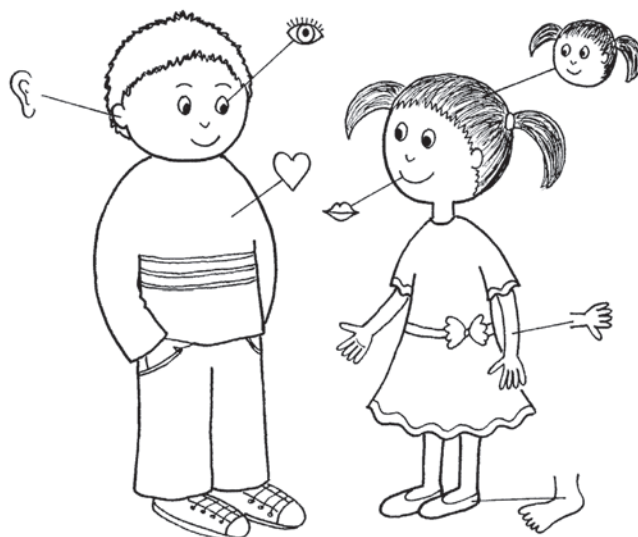

PROČ JE DOBRÉ UMĚT NASLOUCHAT?

Najdi, co mají obrázky společného?

Čas si vždycky udělají
A pozorně naslouchají,
Každý je má na hlavě,
Pomáhají nám.

ZVUKY KOLEM NÁS

Zaposlouvej se do zvuků kolem sebe a rozříd' je podle toho, zda jsou přírodní nebo lidské.

Vyber si z každé skupiny jeden a namaluj ho nebo namaluj pocit, který v tobě zvuk vyvolává.

přírodní zvuky

.....

.....

.....

.....

.....

lidské zvuky

.....

.....

.....

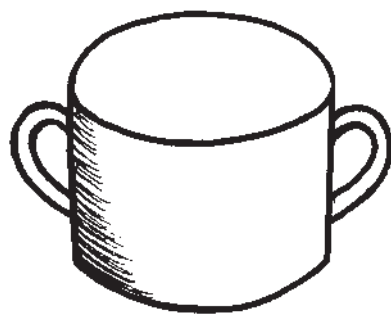
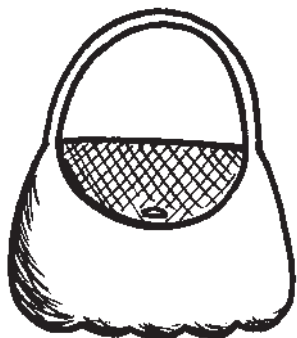
.....

.....

JEDNO VELKÉ UCHO

Hádanka: má to paní, má to pán, má to jehla, má to džbán.

Co to je? .....

Pozoruj sebe a lidi kolem. Pokus se odpovědět na otázky.

Umějí si lidé vzájemně naslouchat a proč? .....

.....

Kdy ti dělá naslouchání největší problém? .....

.....

.....

V jakých situacích jsi schopen pozorně naslouchat a proč? .....

.....

.....

Podle čeho poznáš, že si lidé naslouchají? .....

.....

Kdo z blízkých lidí ti umí pozorně naslouchat? .....

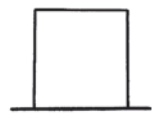
.....

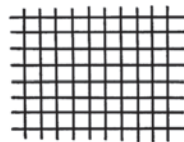

JAK TO VIDÍM JÁ

1. Co vidíš na obrázku?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

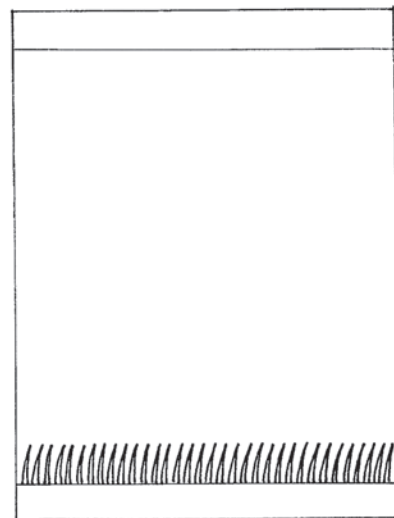
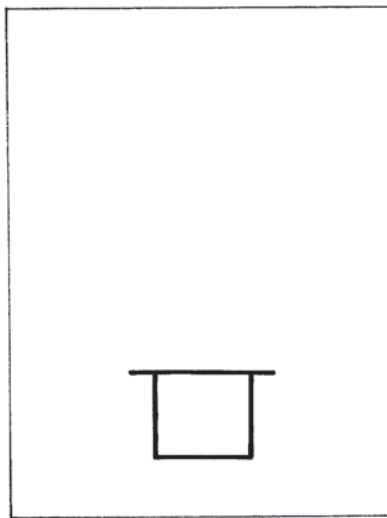
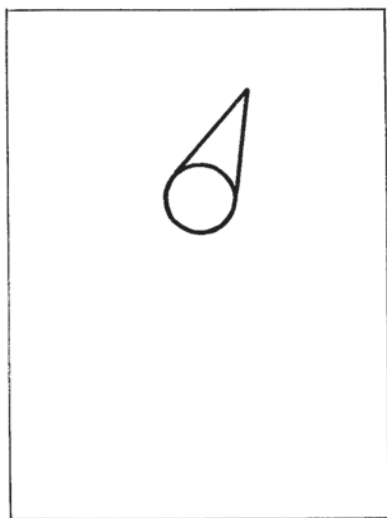

.....

.....

2. Dokresli obrázky:

3. Napiš, jak Hanka sdělí mamince, kde je:

Hanka zůstala sama doma, maminka šla nakoupit. Někdo zvoní. Přišla Petra od sousedů a zve ji k nim na hraní. Hanka by moc ráda šla, ví, že by jí to maminka dovolila. Kdyby ale přišla domů a Hanka tam nebyla, měla by strach. Musí jí dát vědět, kde je. Ale jak, když ještě neumí psát?

.....

.....

.....

Lekce
5

VĚTY A PŘÍBĚHY

1. Napiš věty:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

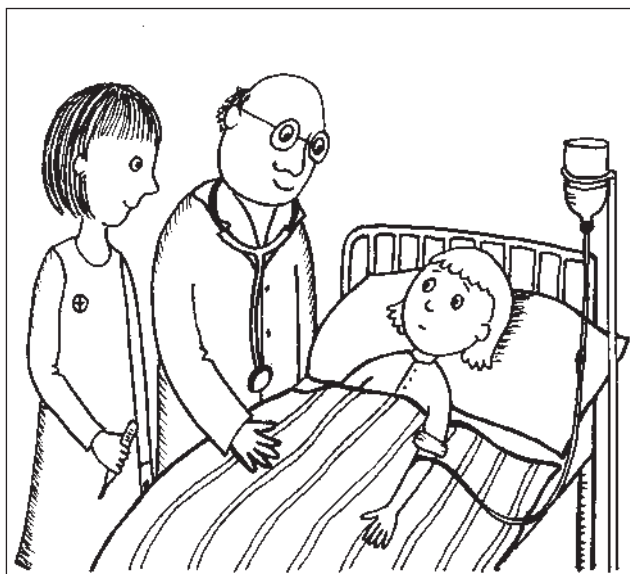
2. Nakresli část příběhu.

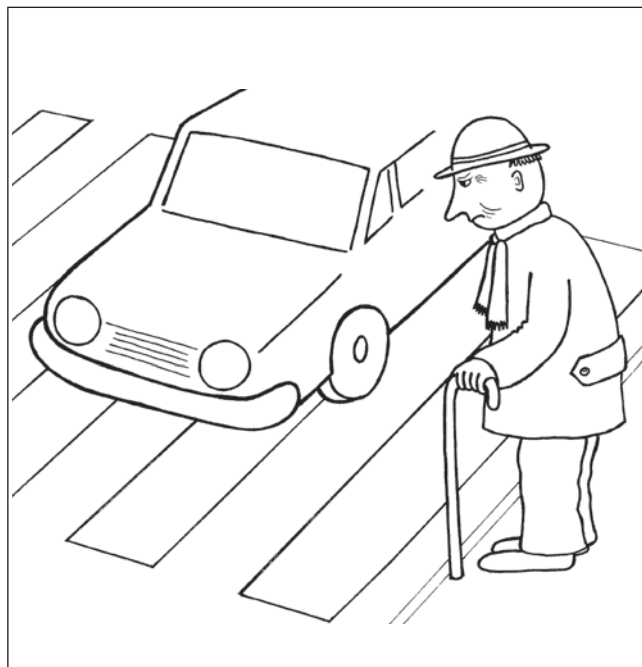
.....

.....

[illegible]

DĚDA EDA

Toto je rodina Koudelkova. Pradědeček Eda, dědeček Arnošt, který staví domy. Maminka Jindřiška, která chodí do práce do vedlejšího pokoje, kde překládá knížky z jednoho jazyka do druhého; tatínek Oldřich, který navrhuje domy, a jejich syn Hon-

1. Napiš, kdo je kdo.

Pradědeček Eda začal hodně zapomínat. Jednoho dne nešli tatínek s dědou Arnoštem do práce a odvezli dědu Edu na vyšetření. Tam děda dělal všelijaké testy, musel kreslit a psát a odpovídat na spoustu otázek. No a pak to právě přišlo. Nemoc, kterou má pradědeček, se jmenuje .....

2. Jak se jmenuje pradědečkova nemoc, se dozvíš, když seřadíš jednotlivé dílky tak, jak jdou za sebou. První je dílek označený tečkou.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

1. Pradědeček chtěl ..... polévku vidličkou.

2. Ze zoo chtěl pradědeček odjet .....

3. Pradědeček se jmenuje .....

4. Alzheimerova .....

5. Maminka se jmenuje .....

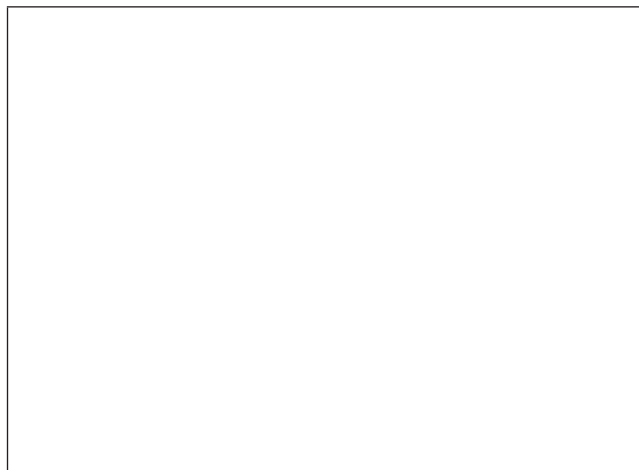
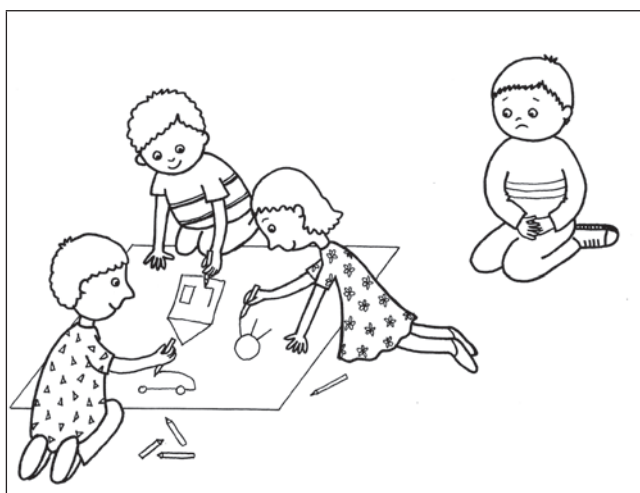
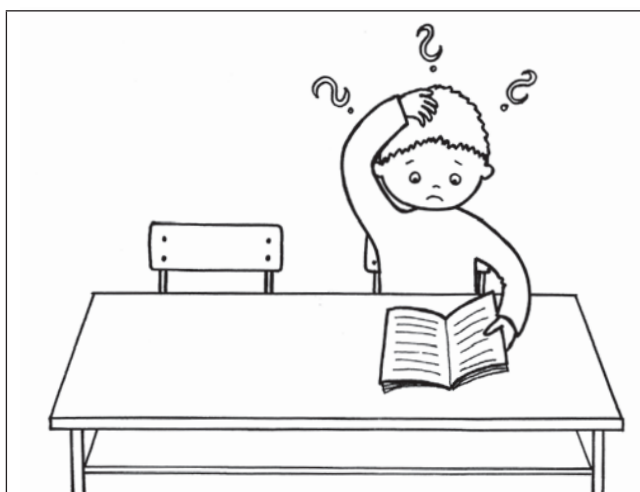
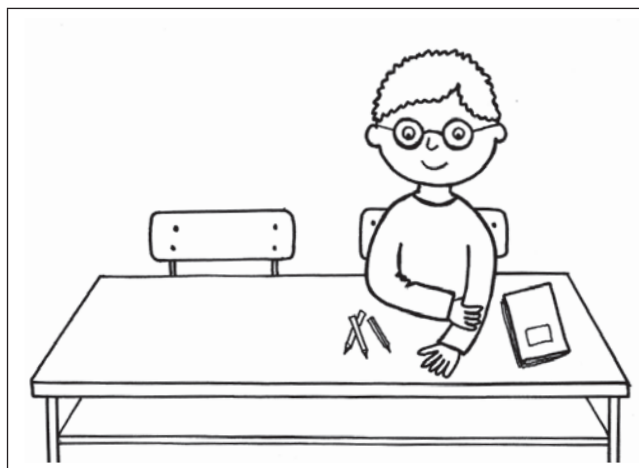
6. Chlapec z příběhu se jmenuje .....

7. Dědeček se jmenuje .....

8. Kdo má Alzheimerovu nemoc, hodně .....

9. Tatínek se jmenuje .....

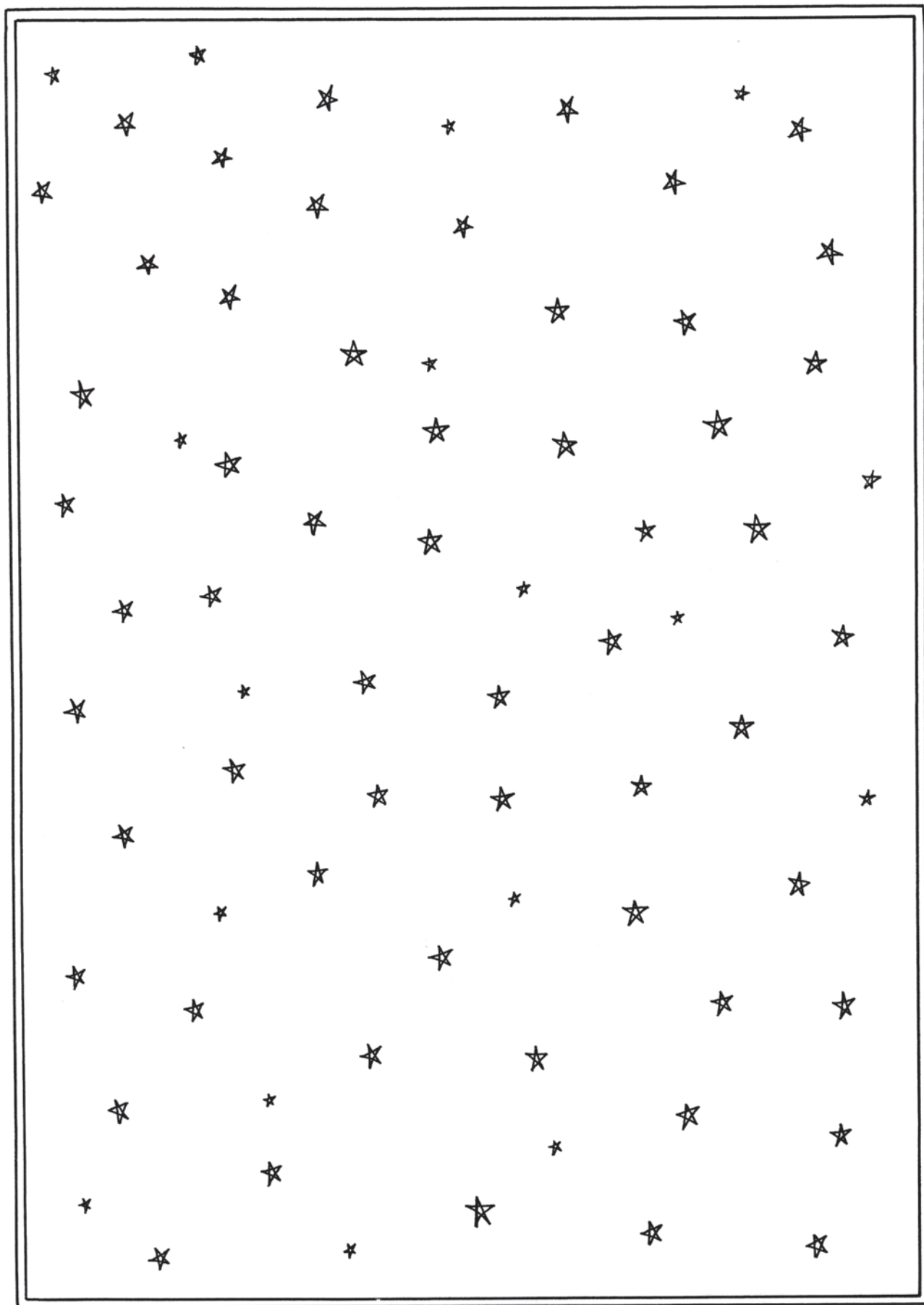

Vzpomeň si na podobný příběh z vaší třídy? Nakresli ho do prázdného rámečku.

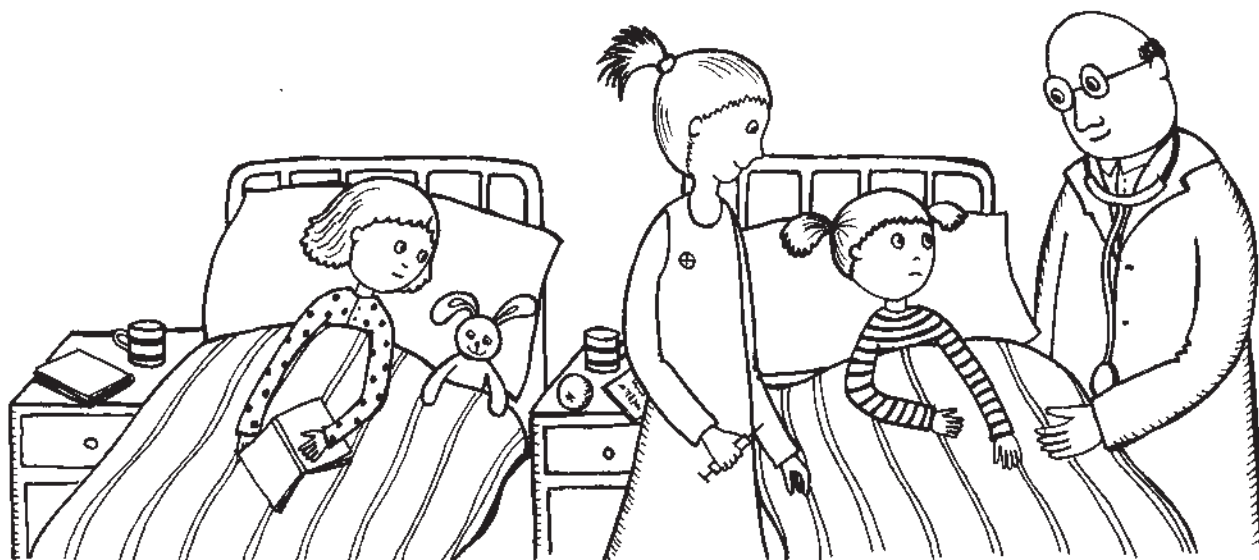

JE TO VE HVĚZDÁCH...

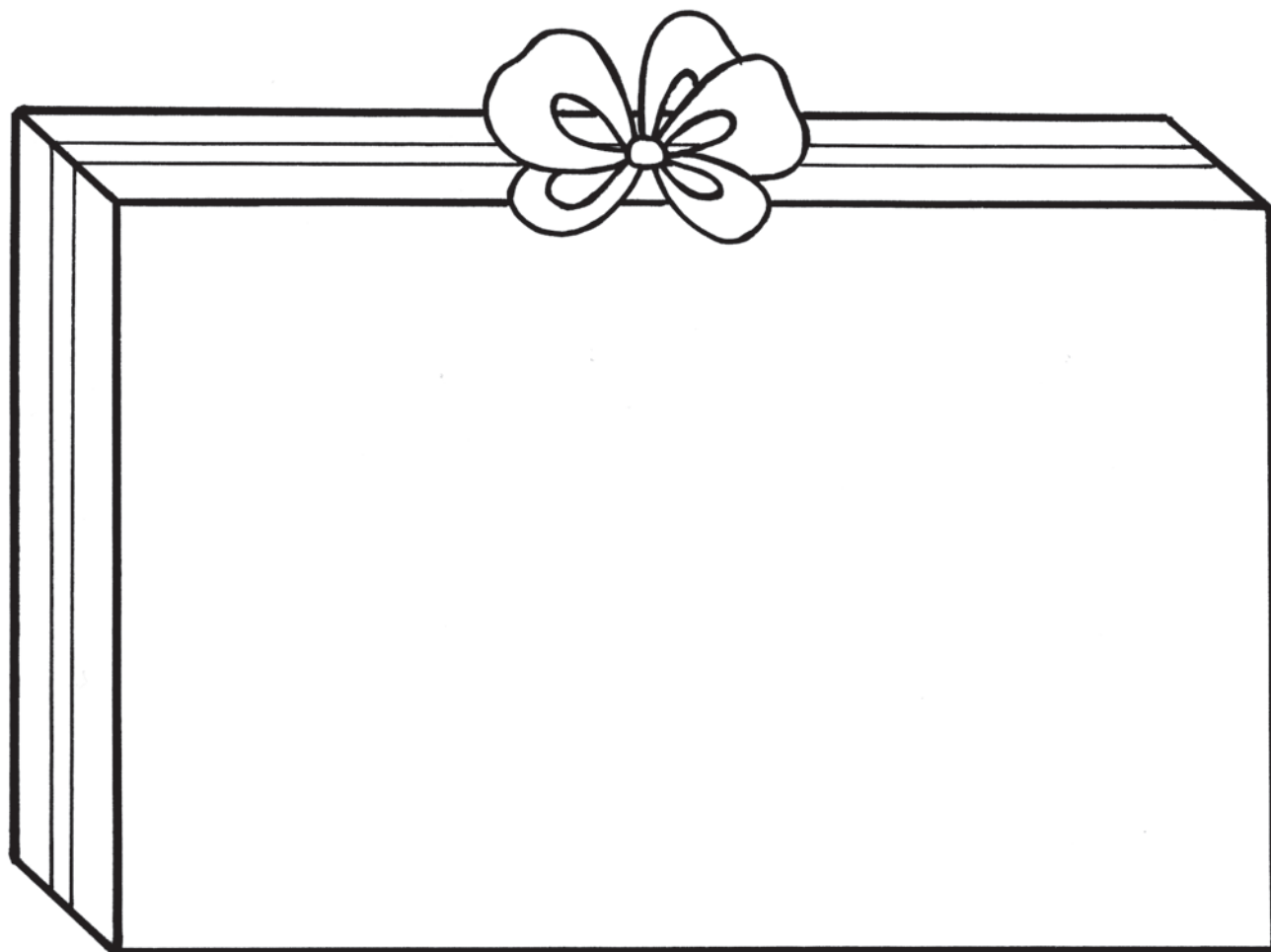

1. VYPRÁVĚJ.

2. MŮJ DÁREK JE PRO .....

ČTEME Z TVÁŘE

1. Ke každému obličejí nalep pocit, jaký vyjadřuje.
2. Napiš, v jakých situacích tyto emoce pociťuješ ty.

.....

.....

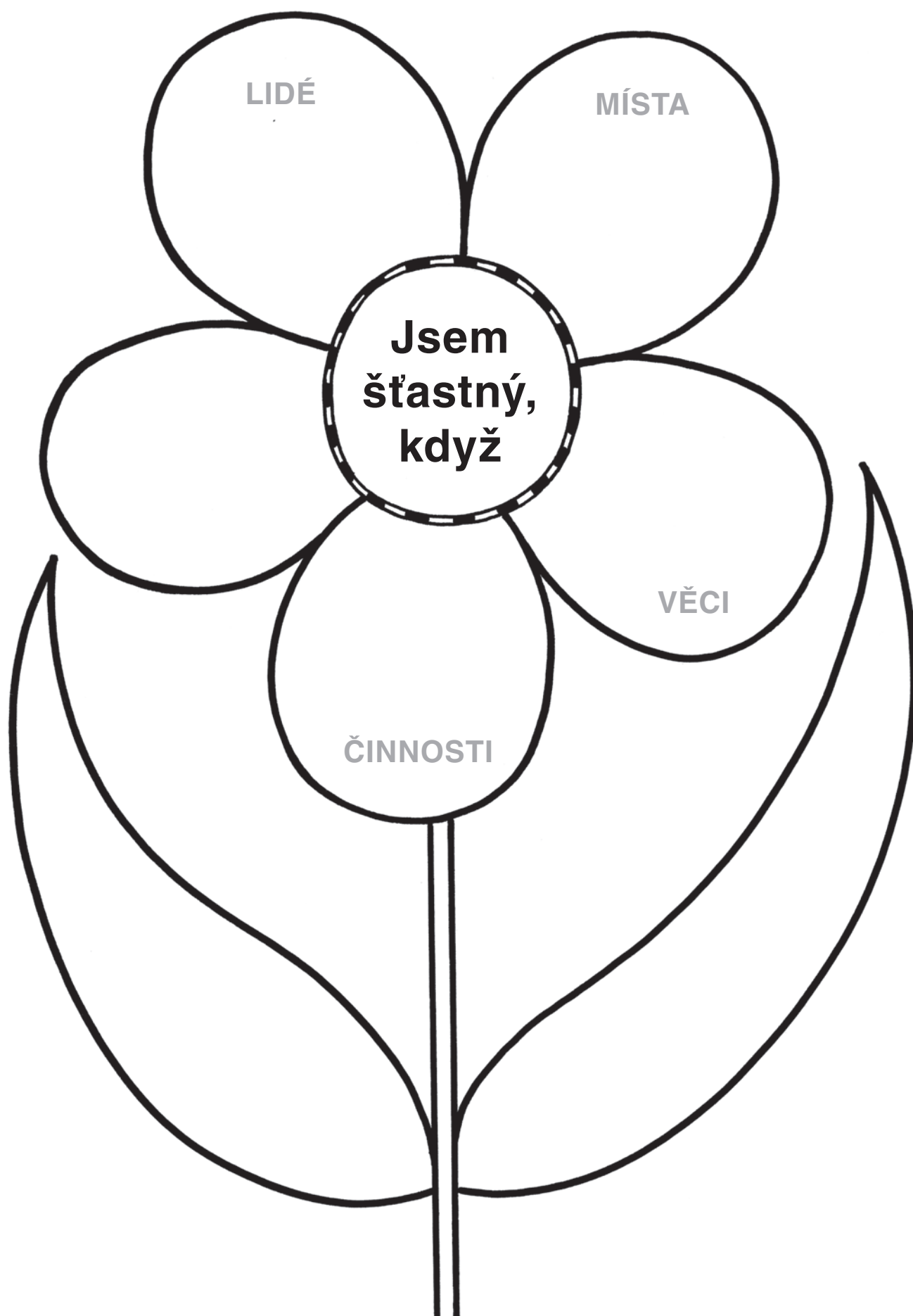
STRACH	PŘEKVAPENÍ	HNĚV
SMUTEK	ZNECHUCENÍ	RADOST

A) RADOST A ŠTĚSTÍ

1. Do okvětních lístků napiš, která místa, lidé, činnosti a věci tě dělají šťastným.
2. Do listů napiš, co děláš pro to, abys udělal šťastným někoho jiného.

Dlaň v dlani

Co je to mamí slzička?
Rosa, jež padá na víčka.

Co je to mamí bolest, stesk?
Že všechno mine jako blesk.

Co je to mamí hoře, žal?
Loučit se s tím, kdo miloval.

Navěky si tu chvíli chraň,
když cítíš v dlani teplou dlaň!

(František Nechvátal: *V mámině náruči*)

1. Která slova v básni vyjadřují smutek?

.....

.....

2. Jaká jiná slova v tobě vyvolávají pocity smutku?

.....

.....

3. Napiš báseň o smutku:

„Když jsem smutný...“

.....

.....

.....

.....

.....

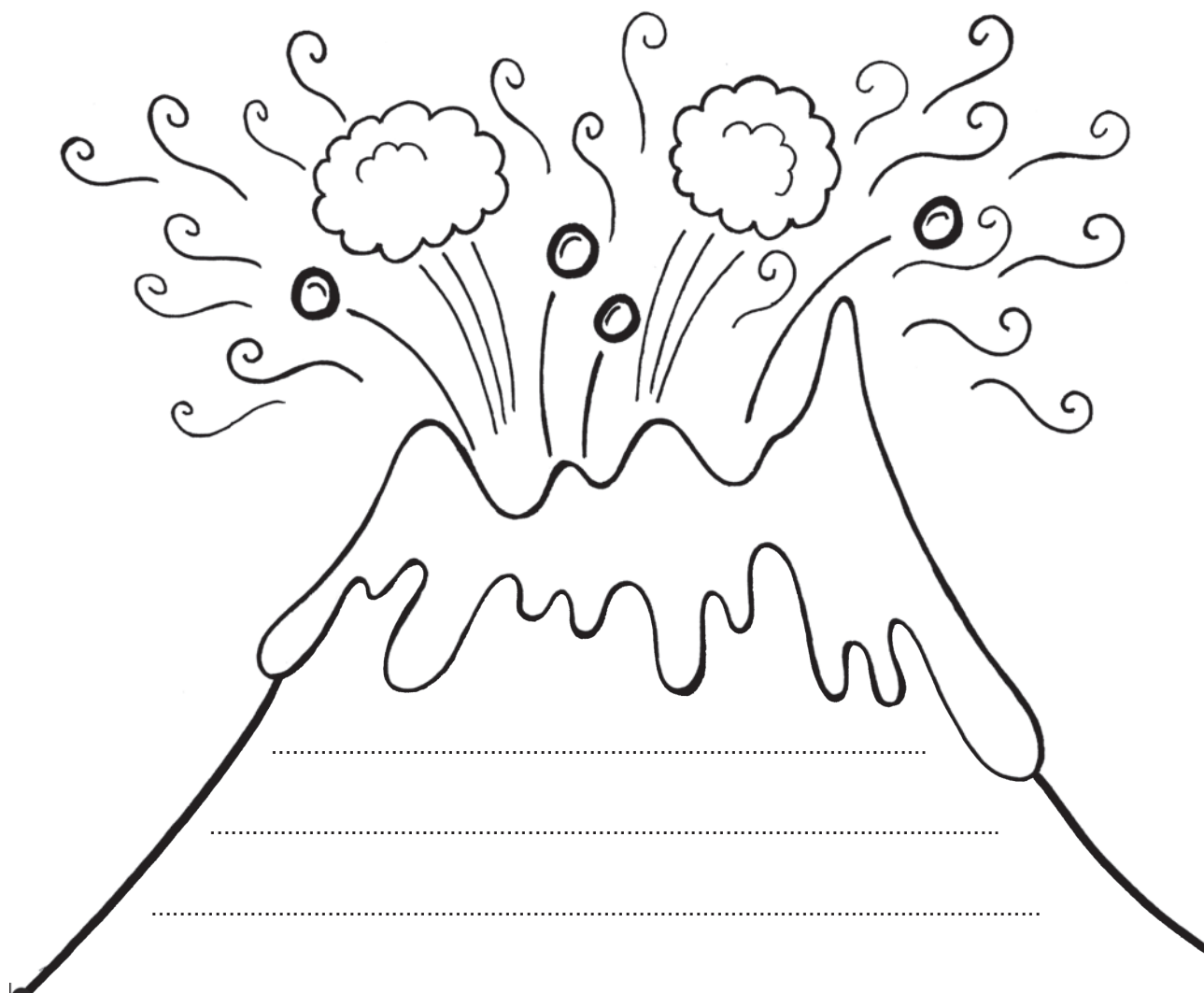
.....

.....

KDY SE STÁVÁŠ SOPKOU?

Napiš, jaké situace v tobě probouzejí zlost.

Mám velkou zlost, protože ty...

Mám velkou zlost, protože já...

1. ukázka

2. ukázka

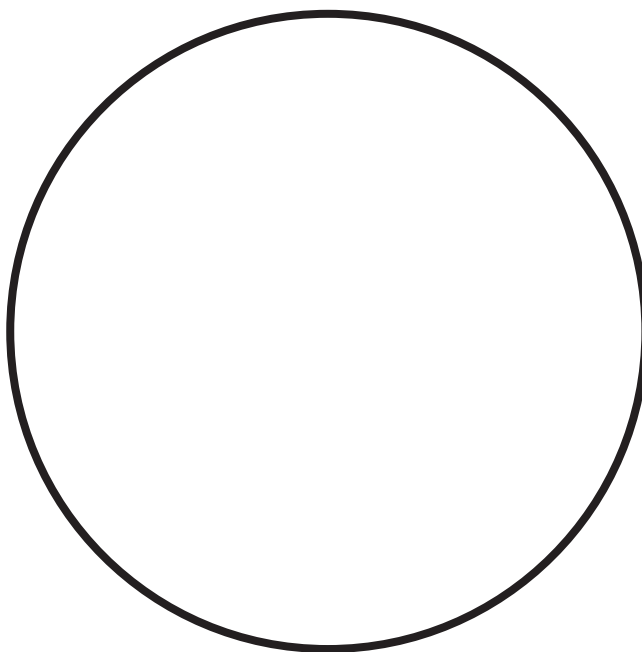
3. ukázka

UVNITŘ MĚ, MIMO MĚ

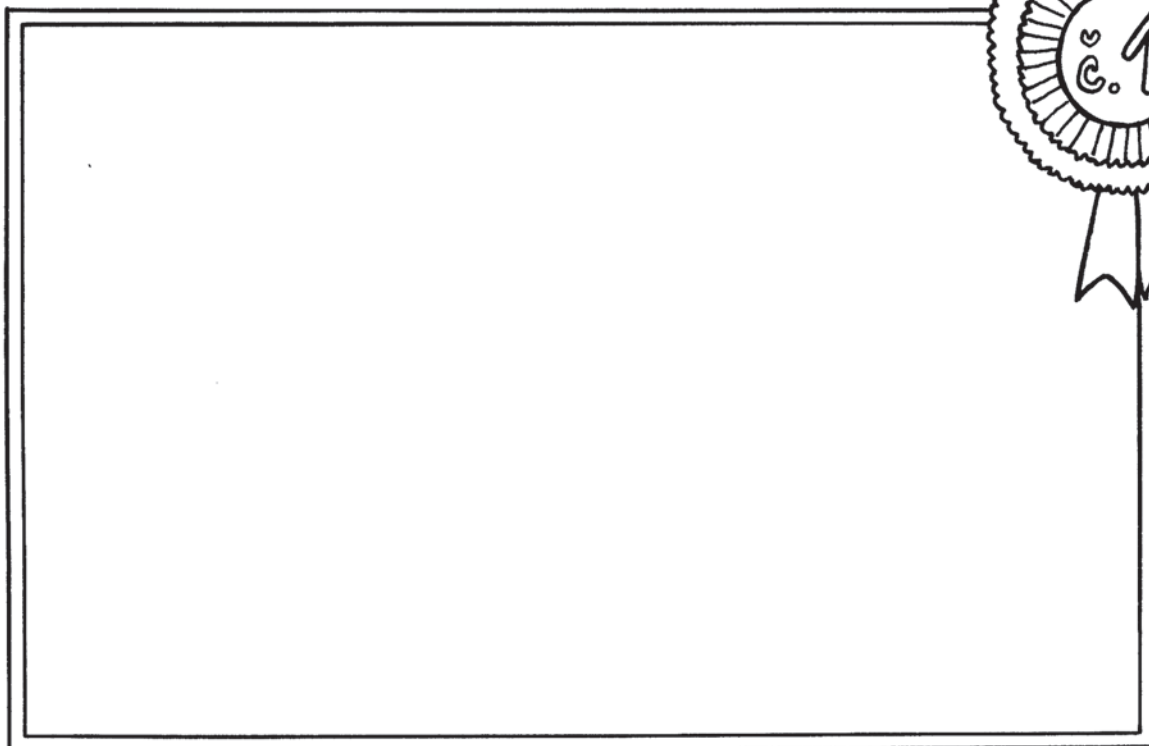
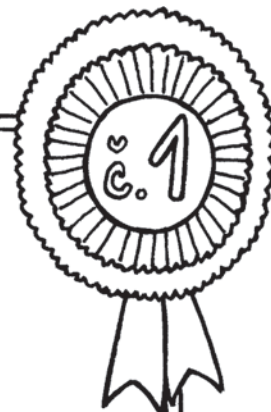
Vyber jeden z pocitů a napiš ho do kruhu (radost, smutek, hněv, strach). Vystříhni z novin takové obrázky lidí, aby na nich bylo vidět, jak lidé prožívají pocit dávají najevo, vyjadřují svým tělem.

MŮJ HRDINA, MOJE HRDINKA

Nakresli obrázek svého současného hrdiny/hrdinky.

Napiš, jaké vlastnosti a úspěchy na svém hrdinovi/hrdince obdivuješ.

.....

.....

Udělej se svým hrdinou rozhovor, ve kterém mu (jí) vyjádříš svůj obdiv.

Dítě: .....

Postava: .....

Dítě: .....

Postava: .....

Dítě: .....

Postava: .....

SLOVNÍ PŘESILOVKA

Doplň tajenku:

1.																			
2.																			
3.																			
4.																			
5.																			
6.																			
7.																			

1. Komunikace beze slov
2. Opak pravdy
3. Pomáhat si při řešení úkolu
4. Emoce
5. Udělat něco ve prospěch druhého
6. Kouzelné slovo
7. Prominutí

Vlídne slovo nic .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ZNÁME SE?

1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

CO BY ŘEKL/A?

Kdysi krásná, kdysi módní, kdysi nová
na smetišti polobotka semišová.

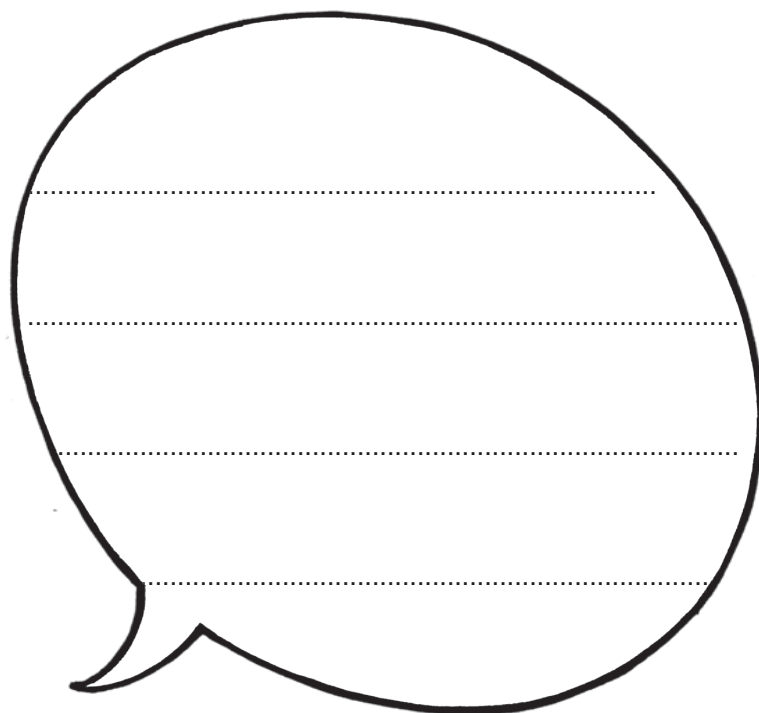
V útrokách té semišky
usadily se myšky
a ty myši v skrýši slyší divná slova.

Kde je asi moje pravá kamarádka,
proč jsem sama na smetišti zvaném skládka.

Snad se na mě nehněvá,
že jsem na všechno levá,
levá bota, která vzala život zkrátka.

(Zdeněk Svěrák)

Vyber si oblíbený předmět denní potřeby, namaluj ho a napiš, co by řekl, kdyby uměl mluvit:

Děkuji,

.....

.....

.....

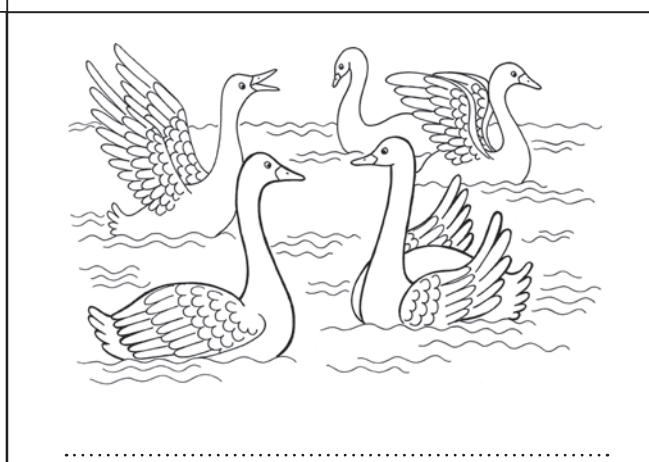
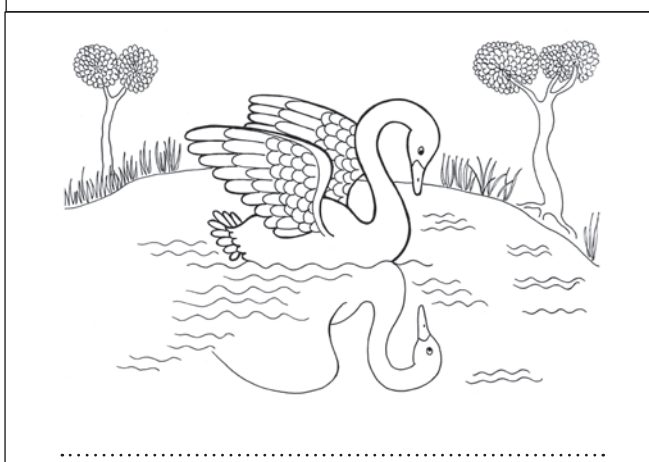
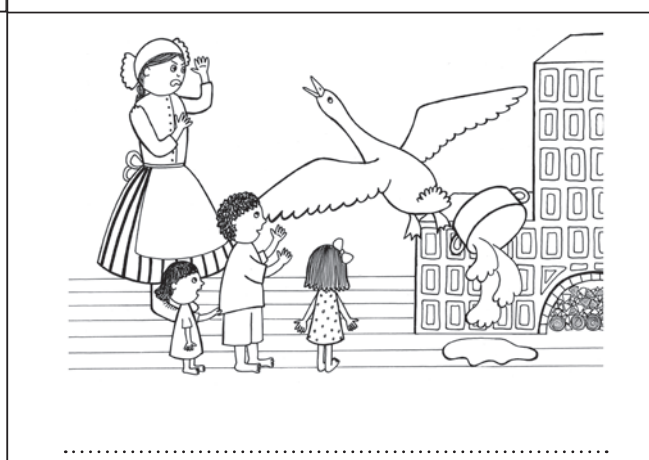
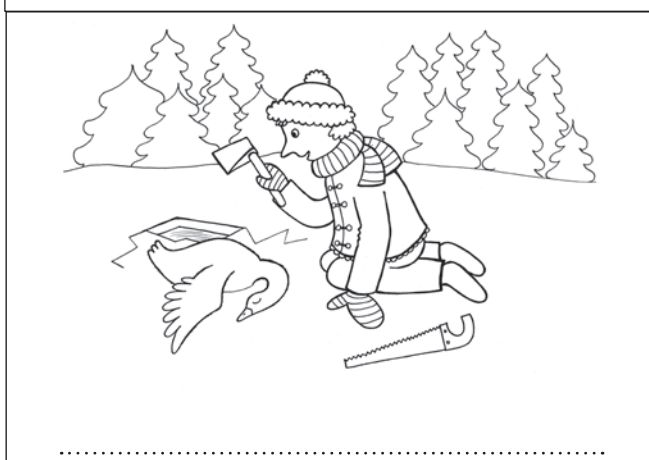
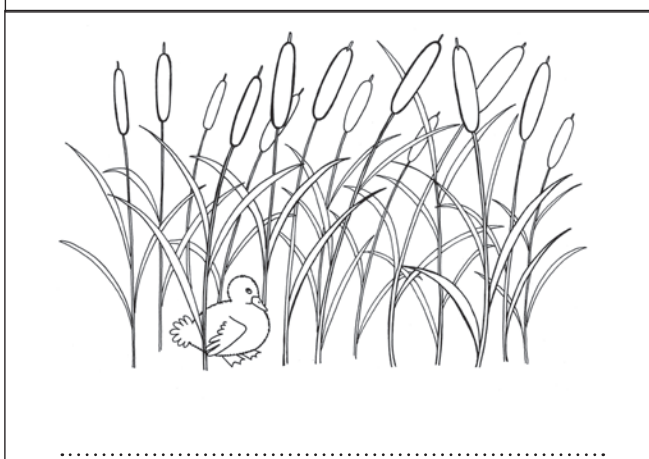
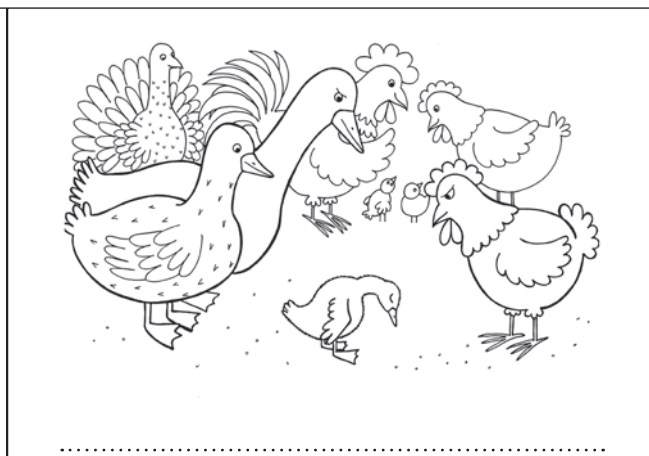
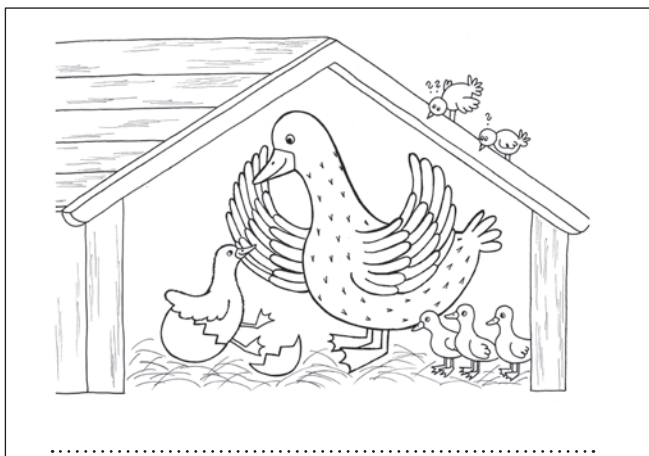

A) OŠKLIVÉ KÁČÁTKO - OBRÁZKY

Poslechni si příběh a zamysli se, jak se v různých situacích káčátko cítilo.

Do rámečků napiš, jak by ses v jednotlivých situacích cítil/a ty?
Zažil/a jsi podobné pocity jako káčátko? V jakých situacích?

B) OŠKLIVÉ KÁČÁTKO - POHÁDKA

„Na jednom statku žila kachna, která netrpělivě čekala, kdy se z jejích vajíček vylíhnou malá káčátka. Konečně začalo pukat jedno vajíčko po druhém. „Jak jsou roztomilá!“ radovala se matka kachna. Jen to největší vajíčko pořád nic. Kachna chodila, ťukala do něj, poslouchala, ale káčátku se na svět nechtělo. Šla kolem husa a povídá: „To je divné vajíčko, určitě se z něj nic dobrého nevylíhne.“ Kachna na řeči husy nedbala a vytrvale vajíčko zahřívala. Konečně prasklo i to poslední vajíčko, ale vyklubalo se z něj podivné káče – velké a šedé. „To je ale ošklivé,“ mračila se káčátka při pohledu na bratříčka. I ostatní ze dvora se mu posmívali, dobírali si ho a neřekli mu jinak než „ošklivé káčátko“.

I přesto, že se matka káčátka stále zastávala, nepřestali si ho ostatní dobírat. Smutné káčátko se rozhodlo, že uteče. Šlo lesem, přes louky a pole, až došlo k rybníku, kde se ukrylo v rákosí. Kolem plavaly divoké kachny, a když spatřily malé šedivé káče, zavolaly na ně: „Tak ošklivé káčátko jsme ještě nikdy neviděly.“ Nešťastnému káčátku nezbylo nic, než se vydat na další cestu. Bloudilo několik dní a nocí, až se dostalo do polorozpadlé chaloupky, ve které žila stařená se svým kocourem a slepicí. Stará žena špatně viděla a myslela si, že se k nim zatoulala tučná kachna, která jí vysedí nějaká vejce. Ale káčátko žádné vejce nesneslo. Trápilo se a tesknilo po čerstvém vzduchu, slunci a vodě. Odešlo zpět k rybníku, kde plavalo a potápělo se. Jednoho podzimního dne uvidělo vzlétnout z křoviny hejno krásných, velkých ptáků s dlouhými štíhlými krky. Byly to labutě. „Škoda že nejsem jako oni,“ povzdechlo si káčátko. Labutě rozestřely svá dlouhá křídla a odlétly do teplých krajín. Od té chvíle však káčátko nemohlo na ty krásné ptáky zapomenout.

Přišla zima. Káčátko plavalo v chladné vodě, aby neumrzlo. S každým dnem se však otvor v rybníce zmenšoval a zmenšoval, až zamrzl úplně a nebohé káčátko zůstalo uvězněné v ledu. Časně zrána šel kolem sedlák, a když káčátko spatřil, rozbil led na kusy a promrzlé zvířátko donesl domů. V teple přišlo káčátko k sobě. A když si jej chtěly děti pohladit, káčátko dostalo strach, že mu chtějí ublížit, vzlétlo a shodilo krajáč s mlékem. Selka celá bez sebe křičela a vyhnala je ven. Nešťastné káčátko vyletělo otevřenými dveřmi do mrazivé noci.

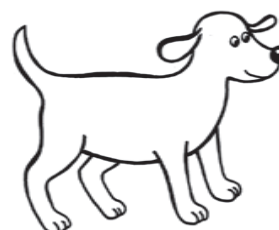
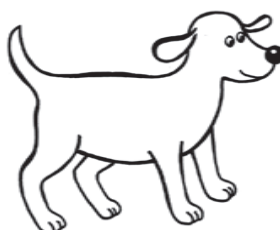
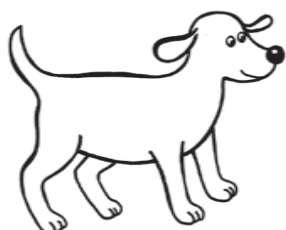
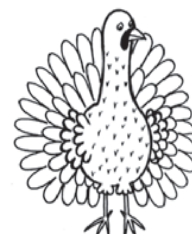
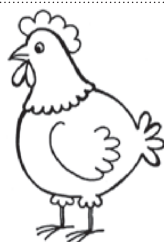
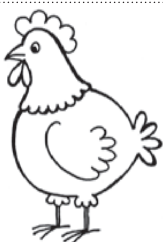
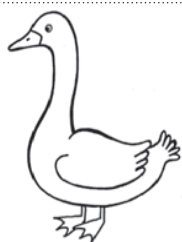
Během zimy prožilo jen utrpení a bídu. Prochladlé a hladové leželo v rákosí, když přišlo jaro. S jarem přilétly i labutě. Když je káčátko spatřilo, sebralo všechnu odvalu, vyletělo na vodu a zamířilo přímo k nim. Čekalo, že jej stejně jako předtím ostatní zvířata s výsměchem odmítnou. Místo urážek na něj začaly labutě volat: „Ty jsi hezký, přidej se k nám.“ Káčátko zahanbeně sklopilo hlavu. Nemohlo uvěřit svým očím. Místo šedého, ošklivého ptáka spatřilo v hladině odraz krásné, sněhobílé labutě. Jeho krásu mu teď mohli všichni závidět. Konečně bylo šťastné.“

(Zkrácený text pohádky Hanse Christiana Andersena)

C) OŠKLIVÉ KÁČÁTKO - ZVÍŘÁTKA

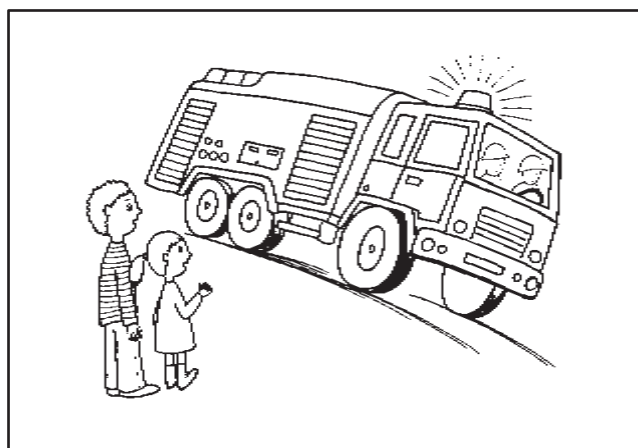

PŘÍBĚHY, KTERÉ NÁS SPOJUJÍ

Vymaluj a vystříhni svůj totem.

Namaluj obrázek k příběhu, který jsi sám zažil.

JINÝMA OČIMA...

Problém:.....

Maminka

.....

.....

.....

.....

Tatínek

.....

.....

.....

.....

Sourozenec

.....

.....

.....

.....

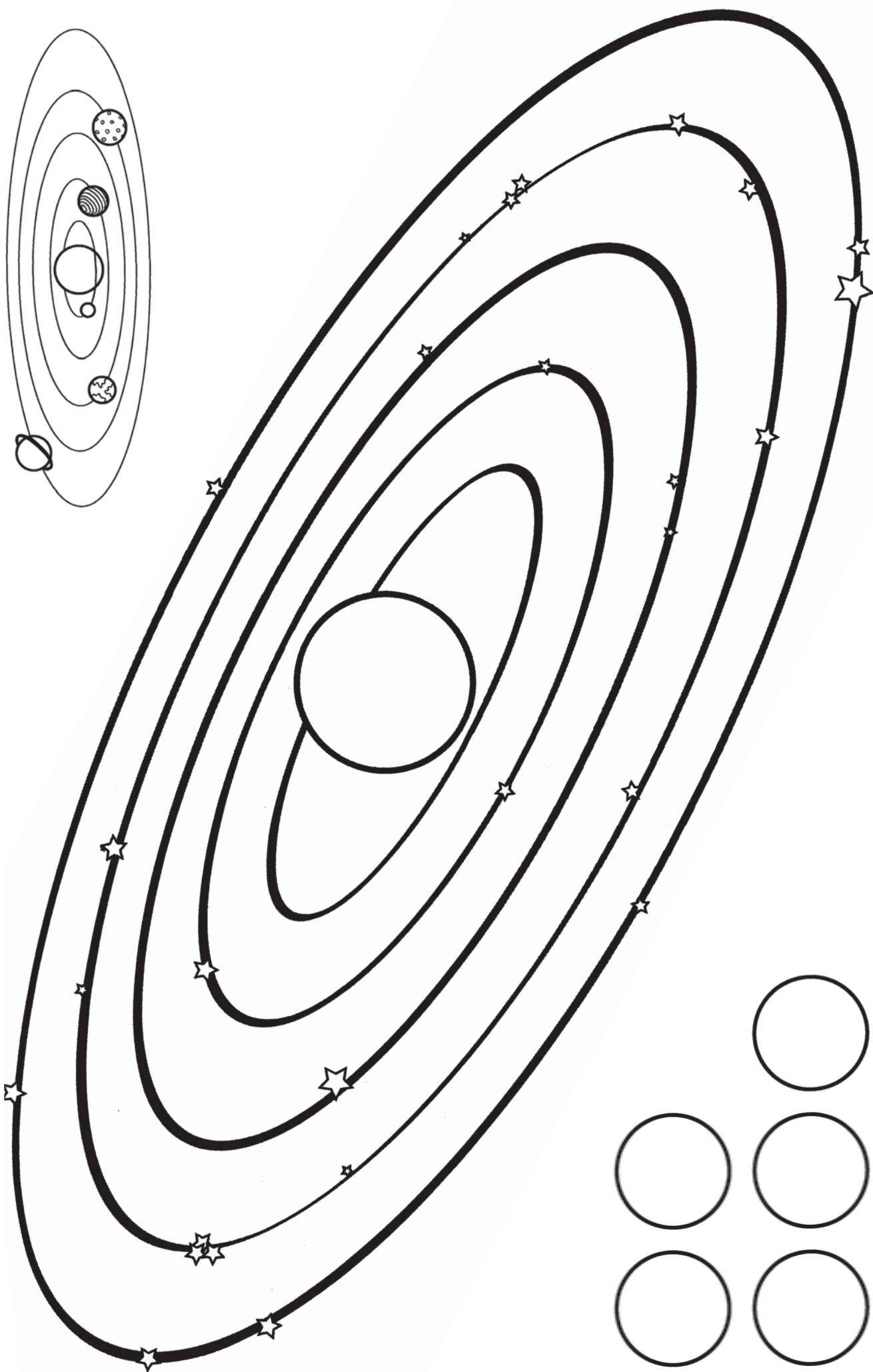

A) INZERÁT

Přečti si příběh z druhé strany pracovního listu.

Napiš, jaké vlastnosti by měl mít dobrý kamarád, kamarádka.

Jak se k sobě chovají děti na obrázcích?

Napiš inzerát na dobrého kamaráda:

B) INZERÁT

Úryvek z knihy:

„Na, tohle je pro tebe...“ A z druhé kapsy vytáhla malého bílého medvídka.

„A ještě tu mám kámen. Vzácněj asi nebude, ale když je sbíráš... Tatry jsou nakonec velehory, že jo.“

Jana si sundala bundu a přezula se, a pak si prohlížela suché květiny, které jsme s maminkou rozvěsily po stěnách chodby.

„Tak pojd' dál,“ řekla jsem.

„Jéé, ty máš krásnej pokojíček!“ vykřikla Jana. „A tohle je ten stav, jak jsi mi o něm psala? Ten bych chtěla taky. Můžu si to zkusit?“

Ukázala jsem Janě, jak se navléká vlna do osnovy, a načala jsem jí indiánskou čelenku. Vybrala si na ni modrou, žlutou a bílou barvu, a to bude myslím moc hezké. Chvilí jsme střídavě tkaly, ale pak jsme si řekly, že čelenku doděláme příště, až zase Jana přijde. Abychom měly čas taky na něco jiného.

Jana si prohlédla moji sbírku kamenů (přidala jsem tam ten kamínek od ní) i sbírku známek. Ukázalo se, že ona taky sbírá známky! Budeme si je vyměňovat. Pak jsme hrály ELEKTROTEST (prohrála jsem, ale to nevadí) a dávaly dohromady padesát dílků za skládačky Indiáni – to je moje nejmilejší.

Maminka nám nechala v kuchyni bábovku a kakao, takže jsme si povídaly při svačině. Teď už vím o Janě skoro všechno! Bydlí dost daleko od nás, v činžáku, ale má taky svůj pokoj. Kromě známek sbírá ještě dopisní papíry a obrázky. Sourozence nemá a dost jí to mrzí.

Čas strašně utíkal a venku se setmělo. „Budu muset jít!“ Propána, ono už bylo šest hodin! A docela jsme zapomněly na sešity! Honem jsem Janě dala matematiku a češtinu, ty jsou nejdůležitější.

(Martina Drijverová, Domov pro Marťany)

A) SETKÁNÍ S LIŠKOU

- O čem si povídal malý princ s liškou?

.....

- Co znamená slovo ochočit si?

.....

- Doplň větu z textu: přátelé nejsou na .....

Jak větě rozumíš?

.....

- Co můžeš udělat proto, aby sis získal/a kamaráda?

.....

.....

.....

- Napiš jméno svého kamaráda a proč s ním kamarádíš.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B) SETKÁNÍ S LIŠKOU

Úryvek z knihy:

„Můj život je jednotvárný. Honím slepice a lidé honí mne. Všechny slepice jsou si navzájem podobné a také lidé jsou si podobní. Trochu se proto nudím. Ale když si mne ochočíš, bude můj život jakoby prozářen sluncem. Poznám zvuk kroků, který bude jiný než všechny ostatní. Ostatní kroky mě zahánějí pod zem. Ale tvůj krok mě jako hudba vyláká z doupěte. A pak, podívej se! Vidíš támhleta obilná pole? Nejím chléb. Obilí je pro mne zbytečné. Obilná pole mi nic nepřipomínají. A to je smutné. Ale ty máš zlaté vlasy. Bude to opravdu nádherné, až si mne ochočíš. Zlaté obilí mi tě bude připomínat. A já budu milovat šumění větru v obilí...“ Liška umlkla a dlouho se dívala na malého prince.

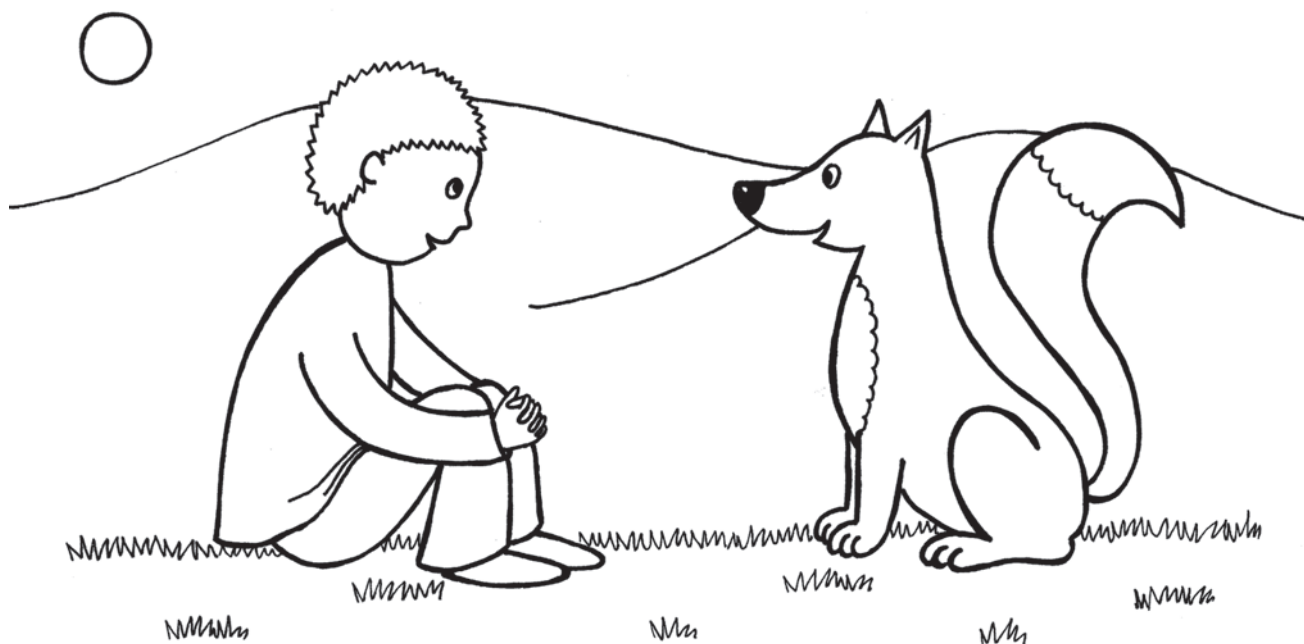
„Ochoč si mě, prosím!“ řekla.

„Velmi rád,“ odpověděl malý princ, „ale nemám moc času. Musím objevit přátele a poznat spoustu věcí.“

„Známe jen ty věci, které si ochočíme,“ řekla liška. „Lidé už nemají čas, aby něco poznávali. Kupují u obchodníků věci úplně hotové. Ale poněvadž přátelé nejsou na prodej, nemají přátel. Chceš-li přátele, ochoč si mě!“

„Co mám dělat?“ zeptal se malý princ.

(Antoine de Saint-Exupéry, Malý princ)

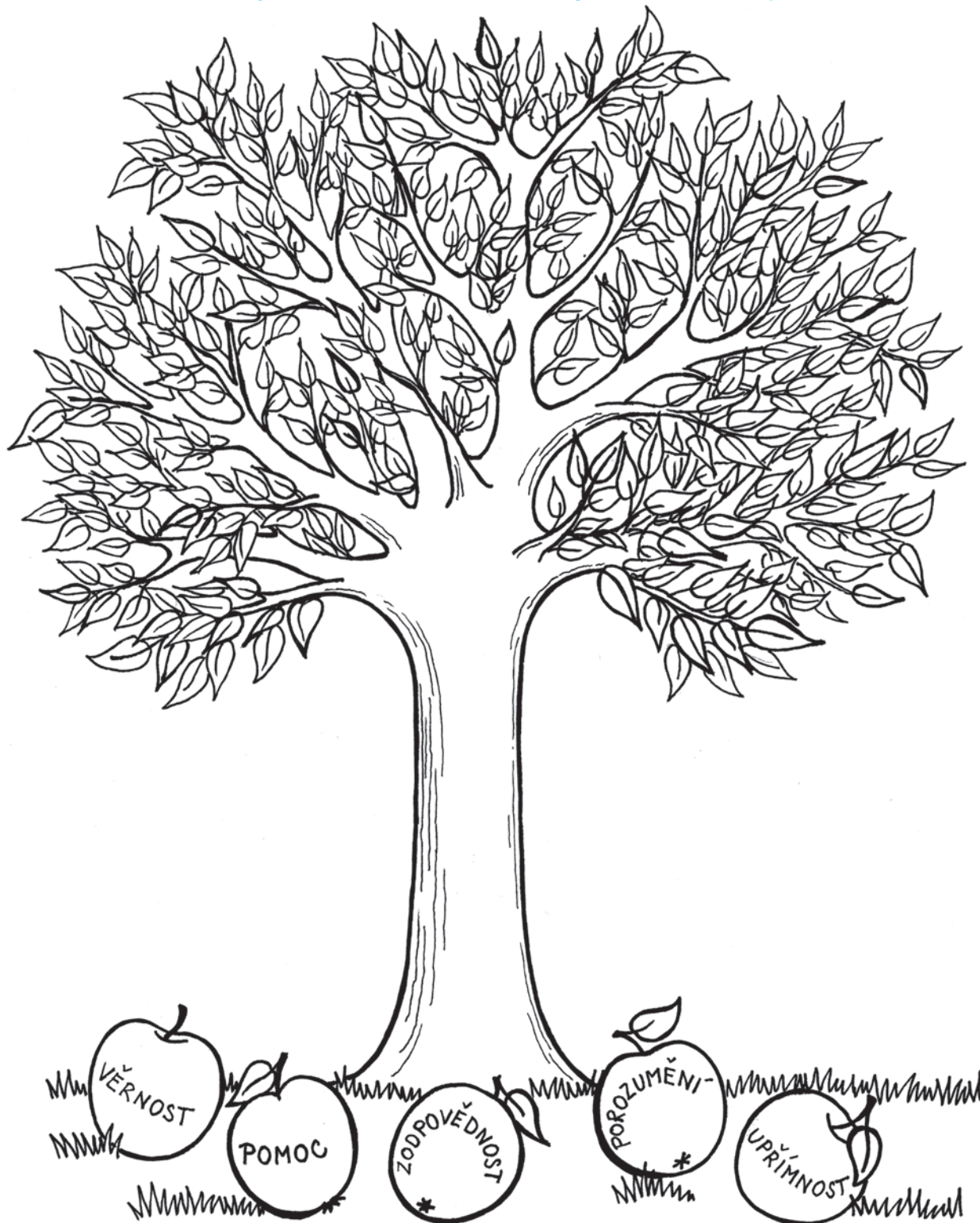

STROM SE POZNÁ PO OVOCI

Vysvětli význam přísloví: „Strom se pozná po ovoci.“

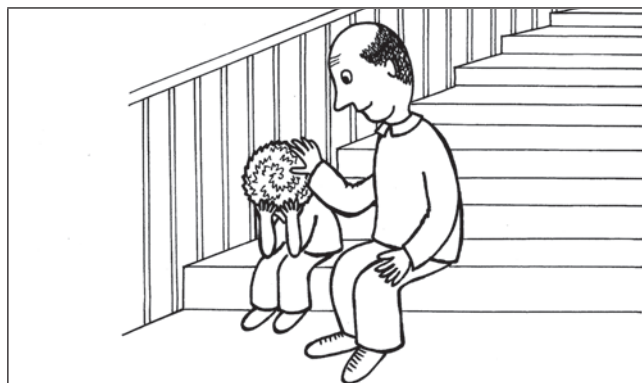
Jaký význam mají tato slova a jak tyto vlastnosti souvisí s kamarádstvím?
Na linku napiš jméno kamaráda/kamarádky a do prázdných jablíček doplň
vlastnosti, které tvůj kamarád má. Jablka vystřihni a nalep na strom.

CO MOHU UDĚLAT PRO DRUHÉ?

Napiš, co dalšího můžeš udělat pro druhé (doma, ve škole):

MOJE ŠKOLA, MOJE RODINA

Prohlédni si obrázky třídy a rodiny.

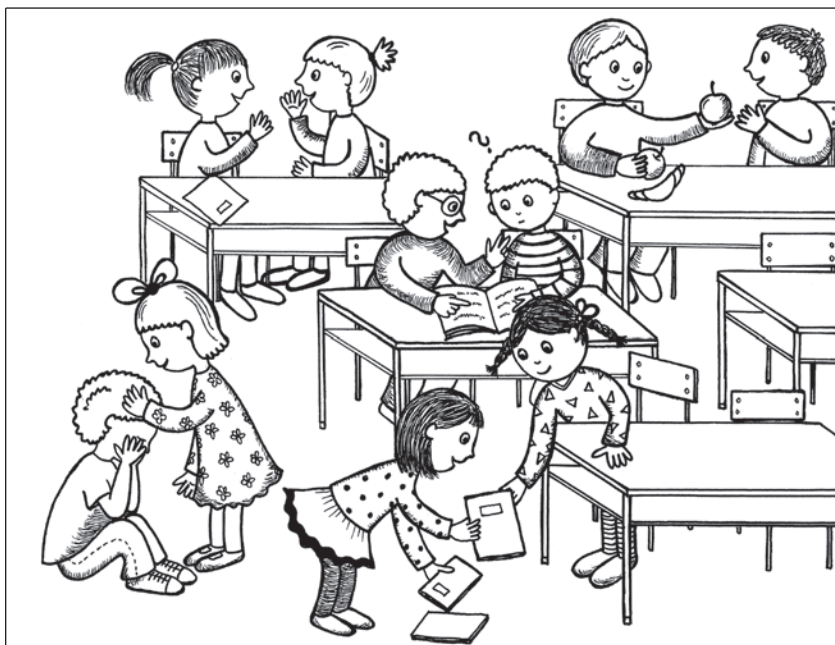

Jak můžeš doma pomáhat?

Co můžeš udělat pro to, abys přispěl/a ke zlepšení atmosféry ve třídě?

UMÍM PRASE ZEPŘEDU

Vylušti tajenku a doplň větu. Vysvětli její význam.

..... Se naše síly znásobí.

1.

2.

3.

4.

5.

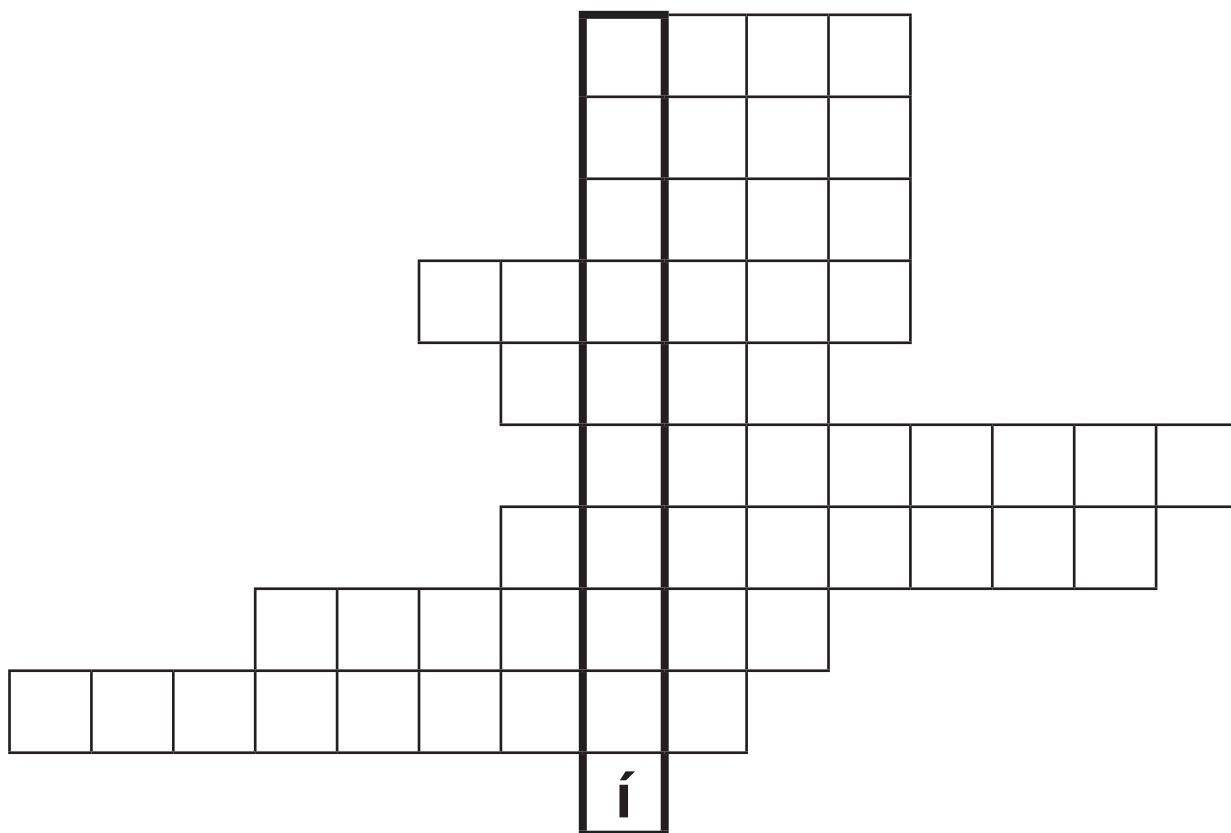
6.

7.

8.

9.

10.

1. Dobytek
2. Co dodá žák Valenta?
3. Chyba
4. Nadání
5. Část těla
6. Vzor pro práci
7. Psací potřeba
8. Ukázka různých předmětů
9. Děti ve třídě

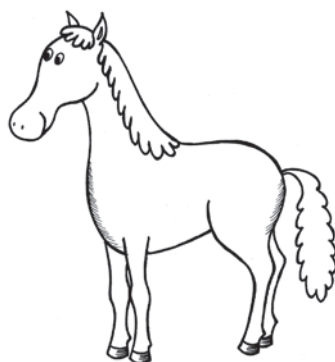
Umím prase zepředu,
nic jiného nesvedu,
moje ruka nic jiného nenakreslí.

Zkoušel jsem i kobylu,
ale došlo k omylu,
vyšla z toho žirafa a tak jsem skleslý.

Kuneš umí ještěrku
jak se hřeje na štěrk,
jinak je též beznadějně nenadaný,

Vaněk umí parohy
jenom podle předlohy,
Kovandová pořád kreslí kočkodany.

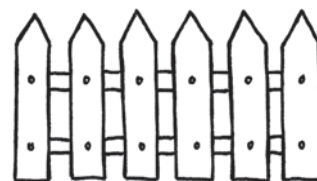
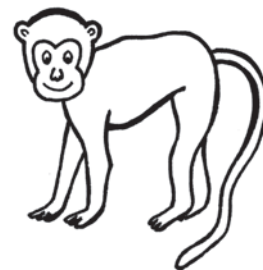
Co se týče talentu,
dám na žáka Valentu,
který tvrdí, že se z toho nezblázníme,
který tvrdí, že se z toho nezblázníme.

Valenta je z Jinonic
a neumí vůbec nic,
propiskou si dělá pouze čáry přímé,
propiskou si dělá pouze čáry přímé.

Když se ale spojíme
my, co málo umíme,
nakreslíme stádo zvíře velmi hravě.

Tygry, koně, různý skot,
Valenta nám dodá plot,
můžeme s tím vyniknouti na výstavě,
můžeme s tím vyniknouti na výstavě.

(Zdeněk Svěrák)

Sázel sedlák, sázel řípu nedaleko hory Řípu.

Vyrostla mu převeliká – řípa velká jako Říp.

Sedlák tahá, tuží svaly – ale řípa drží pevně, jako by ji přikovali.

Volá sedlák, volá selku:

„Pomoz, ženo! Když se přidáš, půjde nám to líp –

vytáhneme spolu řípu velkou jako Říp!“

Tahá sedlák, tahá selka, tuží svaly – ale řípa drží pevně, jako by ji přikovali.

Volá selka, volá vnučku:

„Pomoz děvče! Když se přidáš, půjde nám to líp – vytáhneme spolu řípu velkou jako Říp!“

Tahá sedlák, tahá selka, tahá vnučka, tuží svaly – ale řípa drží pevně, jako by ji přikovali.

Volá vnučka, volá psíčka:

„Pomoz psíčku! Když se přidáš, půjde nám to líp – vytáhneme spolu řípu velkou jako Říp!“

Tahá sedlák, tahá selka, tahá vnučka, tahá psíček, tuží svaly – ale řípa drží pevně, jako by ji přikovali.

Volá psíček, volá kočku:

„Pomoz číčo! Když se přidáš, půjde nám to líp – vytáhneme spolu řípu velkou jako Říp!“

Tahá sedlák, tahá selka, tahá vnučka, tahá psíček, tahá kočka, tuží svaly – ale řípa drží pevně, jako by ji přikovali.

Na pomoc jim přišla myška:

„Pomůžu vám! Když se přidám, půjde vám to líp...“

Tahá sedlák, tahá selka, tahá vnučka, tahá psíček, tahá kočka, tahá i ta myška vzadu – a vtom rup! a bác! a hopla! svalili se na hromadu. „Sláva, nazdar! Už je venku řípa velká jako Říp!“

(Jiří Žáček, Řípa velká jako Říp)

NAŠE ŠKOLA

Popovídejte si o vaší škole:

- Jak se jmenuje? Kde sídlí? Jaké má učebny a další prostory?
- Jaké akce pořádá pro děti?
- Jakých soutěží se účastní?
- Znáš spolužáka, který dosáhl nějakého úspěchu?
- Co se ti ve škole líbí nejvíc?
- Co bys ve škole vylepšil/a?

Napiš do oken, co je ve škole zajímavé, co se ti líbí.

